

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ПРОТИДІЇ ОРГАНІЗОВАНИЙ ЗЛОЧИННОСТІ

Бугера О. І.

ВСТУП

Метою Стратегії боротьби з організованою злочинністю, що схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 16 вересня 2020 р. № 1126-р. є формування державної політики у сфері боротьби з організованою злочинністю шляхом запровадження міжнародних стандартів; побудова ефективної системи боротьби з організованою злочинністю, що складається з підсистем правового, інституційного, наукового, інформаційно-аналітичного, фінансового та матеріально-технічного забезпечення, координації та взаємодії, контролю, а також міжнародного співробітництва¹.

Зважаючи на стан та тенденції організованої злочинності в Україні, актуальним залишається питання залучення європейського досвіду для вирішення питань ефективної протидії цьому виду злочинної діяльності. Зокрема, відповідно до Звіту Національної поліції України про результати роботи у 2024 році в умовах воєнного стану продовжується робота, спрямована на протидію організованим злочинностям в усіх її проявах. Свідченням ефективності заходів поліції за цим напрямом є збільшення на 27% кількості (з 419 до 532) організованих груп (ОГ) і злочинних організацій (ЗО), діяльність яких припинено, зокрема на 24% більше (з 42 до 52) – з міжрегіональними зв'язками, на 19% (з 26 до 31) – з корумпованими зв'язками та на 31% (з 13 до 17) – сформованих на етнічній основі. Виявлено у 2,2 раза більше (з 966 до 2,1 тис.) злочинів, учинених ОГ та ЗО у сфері обігу наркотичних засобів та психотропних речовин, на 38% більше (з 24 до 33) – пов'язаних з торгівлею людьми, на 19% більше (з 290 до 346) – з переправленням осіб через державний кордон України, на 10% більше (із 40 до 44) – незаконним обігом зброї та боєприпасів. Направлено до суду 2 (у 2023 році – 4) кримінальні провадження за ознаками статті 257 КК України (бандитизм) та 97 (у 2023 році – 68) – статті 255 КК України (створення злочинної організації). На 32% більше викрито учасників ОГ і ЗО (з 1,8 тис. до 2,3 тис.), серед яких – топосадовці, голови ВЛК та МСЕК, «смотрящі» за певними галузями економіки, «вори в законі», кримінальні авторитети та інші. Водночас задокументовано на 62% більше скоєних ними злочинів (з 4,6 тис. до 7,4 тис.). Стосовно 786 (у 2023 році – 484) таких осіб застосовано як запобіжний захід тримання під вартою. Тривають заходи щодо боротьби із суб'єктами підвищеного злочинного впливу, зокрема з так званими «ворами в законі». У 2024 році

¹ Стратегія боротьби з організованою злочинністю: схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 16 вересня 2020 р. № 1126-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1126-2020-%D1%80#Text>.

повідомлено 42 підозри таким суб'єктам, серед яких один «вор у законі», 16 «смотрящих», 9 «кримінальних авторитетів», 6 «бродяг» та 2 «положенці»².

При цьому у Звіті про діяльність Департаменту кіберполіції Національної поліції України у 2024 році вказується, що спостерігається тенденція до переходу злочинної діяльності від реального – в цифрове середовище. Зокрема, негативний вплив на криміногенну ситуацію у кіберпросторі України мали такі фактори: кібервикрадення даних (data breaches) та використання штучного інтелекту для вчинення злочинів; поширення особистих даних, що сприяє вчиненню майнових злочинів у кіберпросторі; використання сервісів анонімізації під час вчинення кримінальних правопорушень; зростання обсягів використання інтернет-банкінгу та ін. Так, у 2024 році на напрямку протидії організованій кіберзлочинності знешкоджено 57 організованих груп (з них 9 – злочинні організації), до складу яких входило 254 учасники, які вчинили понад

1 тис. злочинів. За матеріалами підрозділів Департаменту кіберполіції Національної поліції України (ДКП) у звітному періоді, зареєстровано 2,5 тис. кіберзлочинів, повідомлено про підозру 1,7 тис. особам у вчиненні 3,5 тис. кримінальних правопорушень, закінчено досудове розслідування по 4,4 тис. кримінальним правопорушенням, а скеровано до суду з обвинувальним актом понад 4 тис.³.

1. Методологія оцінки ризиків загроз щодо організованої злочинності в Європейському Союзі

Оцінка ризиків загроз щодо організованої злочинності в Європейському Союзі (ЄС) здійснюється за методологією – «Оцінка загроз серйозної та організованої злочинності ЄС» (EU Serious and Organised Crime Threat Assessment – EU-SOCTA), яка була розроблена Європолем. При цьому звіт Європолу EU-SOCTA є одним з чотирьох базових звітів цієї організації. Також публікуються звіти: «Ситуація щодо тероризму в ЄС та тенденції (EU TE-SAT)», «Оцінка загроз організованої злочинності в Інтернеті» (IOCTA) та «Щорічний огляд Європолу»⁴.

Методологія EU-SOCTA дозволяє Європолу цілісно розуміти та оцінювати серйозну та організовану злочинність. При цьому застосовується комплексний методологічний підхід, що включає якісні та кількісні методи аналізу даних для виявлення та уточнення найбільш вагомих кримінальних загроз щодо серйозної та організованої злочинності в ЄС. Збір необхідних даних здійснюється на трьох рівнях: 1) дані з інформаційних баз Європолу, які підготовлені для аналізу, обміну інформацією або перевірки; 2) зовнішні дані, зібрані від держав-членів, третіх країн та інших партнерів; 3) додаткові дані з відкритих

² Звіт Національної поліції України про результати роботи у 2024 році. URL: <https://npu.gov.ua/diyalnist/zvitnist/richni-zviti>.

³ Звіт про діяльність Департаменту кіберполіції Національної поліції України у 2024 році. URL: <https://cyberpolice.gov.ua/news/zvitpro-diyalnist-departamentu-kiberpolicziyi-nacjonalnoyi-policziyi-ukrayiny-u-rocz-7074/>

⁴ Europol's main reports. URL: <https://www.europol.europa.eu/publications-events/main-reports>.

джерел (результати досліджень, звіти, офіційні статистичні дані, інформація з академічних установ, дослідницьких мереж, аналітичних центрів та ін.)⁵.

Зокрема, в звіті Європолу EU-SOCTA 2025 вказується, що серйозна та організована злочинність є однією з найбільших загроз, з якою стикається Європейський Союз сьогодні. При цьому організована злочинність швидко змінюється, адаптуючись до нових умов, використовуючи інноваційні технології, цифрові платформи та геополітичну нестабільність для розширення свого охоплення та поглиблення впливу. У висновках EU-SOCTA 2025 також вказується, що організована злочинність підриває самі основи політичної, економічної та соціальної згуртованості та стабільності через незаконні доходи, застосування насильства та поширення корупції. Злочинні мережі все більше переплітаються з гібридними загрозами, що походять ззовні, охоплюючи широкий спектр злочинної діяльності та тактик, часто здійснюваних через злочинних посередників. Хоча фінансова вигода залишається основною мотивацією для цих мереж, їхні дії також прямо чи опосередковано служать геополітичним інтересам тих, хто організовує гібридні загрози. При цьому організована злочинність все частіше використовує мережу Інтернет та інноваційні технології (зокрема, штучний інтелект) для вчинення злочинів. Ці технологічні інновації, що використовуються зі злочинною метою, розширюють масштаби організованої злочинності, ускладнюють криміногенну ситуацію та створюють нові загрози.

Необхідно зазначити, звіт EU-SOCTA 2025 є одним з базових аналітичних документів щодо стану та тенденцій організованої злочинності в ЄС. Він є результатом аналізу масштабних спеціалізованих баз даних не тільки Європолу, але й підсилений стратегічними висновками експертів з правоохоронної діяльності, спеціалістами відповідних міжнародних організацій та науковцями. В результаті такого комплексного підходу можливим є ефективне формування відповідних засобів протидії з урахуванням максимального переліку факторів що, впливають на стан та тенденції організованої злочинності в ЄС. При цьому саме Європол відіграє центральну роль у наданні національним правоохоронним органам та партнерам критично важливої розвідувальної інформації про поточні та нові загрози, створюючи умови для зацікавлених сторін краще передбачати та готуватися до майбутніх викликів⁶.

Зокрема, щодо сфер злочинності, EU-SOCTA 2025 визначає такі ключові загрози:

– онлайн-загрози, такі як кібератаки, схеми онлайн-шахрайства, онлайн сексуальна експлуатація дітей. При цьому кібератаки все частіше спрямовані на критичну інфраструктуру та урядові структури держави. Схеми онлайн-шахрайства стали безпрецедентними за розміром, різноманітністю, витонченістю та охопленням і, як очікується, випередять інші види серйозної та організованої злочинності. Також спостерігається тенденція збільшення

⁵ EU Serious and Organised Crime Threat Assessment (EU-SOCTA). URL: <https://www.europol.europa.eu/publications-events/main-reports/socta-report>.

⁶ EU Serious and Organised Crime Threat Assessment 2025 (EU-SOCTA 2025). URL: <https://www.europol.europa.eu/cms/sites/default/files/documents/EU-SOCTA-2025.pdf>.

масштабів використанням генеративного штучного інтелекту для створення матеріалів про сексуальне насильство над дітьми;

– фізичні загрози у сфері транскордонної злочинності, таких як торгівля людьми, торгівля наркотиками, незаконний обіг вогнепальної зброї та ін. При цьому тенденції у сфері транскордонної злочинності вказують на постійне намагання злочинцями вдосконалити «технологічну» складову своєї злочинної діяльності⁷.

Необхідно зазначити, що висновки одержані за допомогою методології EU-SOCTA також дозволяють оптимізувати діяльність мережі Європейської багатодисциплінарної платформи проти кримінальних загроз (European Multidisciplinary Platform Against Criminal Threats – EMPACT), забезпечуючи узгодженість дій національних правоохоронних органів, інституцій ЄС та ключових партнерів у боротьбі з організованою злочинністю. При цьому EMPACT – це ініціатива у сфері безпеки, що реалізується державами-членами ЄС для виявлення, визначення пріоритетів та усунення загроз, що виникають з боку організованої та серйозної міжнародної злочинності. Зокрема, у червні 2025 року були ухвалені висновки щодо посилення EMPACT та пріоритетів ЄС у сфері боротьби зі злочинністю на наступний цикл EMPACT 2026–2029 років⁸. До найбільш важливих ключових сфер щодо покращення діяльності EMPACT було віднесено: найзагрозливіші злочинні мережі; найшвидше зростаючі злочини в онлайн-сфері (кібератаки, сексуальна експлуатація дітей в Інтернеті та схеми онлайн-шахрайства); торгівля наркотиками; торгівля людьми; злочини пов'язані зі зброєю та вибухівкою; екологічні злочини; економічні та фінансові злочини (шахрайство з ПДВ, акцизне та митне шахрайство, злочини проти інтелектуальної власності, підробка товарів та валют)⁹.

При цьому Європейський центр боротьби з кіберзлочинністю Європолу (EC3) публікує звіт «Оцінка загрози організованої злочинності в Інтернеті» (ЮСТА). Мета цієї оцінки загроз полягає в тому, щоб надати всебічний огляд поточних, а також очікуваних майбутніх загроз і тенденцій злочинів, що вчиняються онлайн. Основна увага ЮСТА зосереджена на таких сферах злочинності: кібератаки, сексуальна експлуатація дітей, схеми шахрайства в Інтернеті¹⁰.

В опублікованому звіті ЮСТА 2025, зокрема, вказується, що злочинна діяльність, яка відбувається в мережі Інтернет, полягає, насамперед, в здійсненні різнопланових кібератак, реалізації схем онлайн-шахрайств, сексуальної експлуатації дітей, вимагання та ін. При цьому кіберзлочинці можуть використовувати штучний інтелект для здійснення своєї злочинної діяльності, зокрема, для незаконного отримання даних, які можуть бути використані як інструмент в атаках за допомогою штучного інтелекту,

⁷ Cornelia Riehle LL.M. EU-SOCTA 2025. URL: <https://eucri.m.eu/news/eu-socta-2025/>.

⁸ Council conclusions on the enhancement of EMPACT and on EU crime priorities for the next EMPACT cycle 2026-2029: Brussels, 13 June 2025 (OR. en) 9397/25. URL: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-9397-2025-INIT/en/pdf>.

⁹ EMPACT fighting crime together. URL: https://home-affairs.ec.europa.eu/policies/internal-security/law-enforcement-cooperation/empact-fighting-crime-together_en.

¹⁰ Strategic, policy and tactical updates on the fight against cybercrime. URL: <https://www.europol.europa.eu/publications-events/main-reports/iocta-report>.

наприклад, для створення дипфейків, синтетичних медіа та фальшивих ідентифікаційних даних. Також злочинні організації можуть спеціалізуватися на наданні «послуг» щодо викрадення даних для подальшого їх продажу, формуючи злочинну мережу за принципом – «злочин як послуга»¹¹.

Крім базових звітів Європол також публікує інші звіти, що присвячуються вирішенню певної окремої проблеми, зокрема, у 2024 році був представлений звіт «Розшифровка найзагрозливіших злочинних мереж ЄС»¹². У звіті, зокрема, здійснюється аналіз діяльності найзагрозливіших злочинних мереж ЄС та надається їх кримінологічна характеристика. Звіт формувався на основі наданої інформації від усіх держав-членів ЄС та країн-партнерів Європолу. У результаті було здійснено картографування 821 злочинної мережі з відповідною інформацією щодо особливостей діяльності кожної з них. Було встановлено, що загальна кількість членів виявлених злочинних мереж перевищує 25 000 осіб. При цьому незаконна торгівля наркотичними засобами, як один з ключових видів злочинної діяльності, присутня в кримінологічній характеристиці 50% злочинних мереж (36% спеціалізуються виключно на незаконній торгівлі наркотичними засобами). Інші сфери злочинності включають шахрайство, злочини проти власності, торгівлю людьми та ін. При цьому, відповідно до інформаційної довідки про діяльність ЕМРАСТ, у 2024 році було проведено більше 130 кіберрозслідувань, вилучено криптоактивів на суму 128 300 000 євро, виявлено 461 злочинну платформу¹³.

Зокрема, у 2025 році Європол викрив масштабну схему відмивання коштів з використанням криптовалюти (всього було відрито понад 700 мільйонів євро). Злочинна мережа використовувала численні фальшиві платформи для інвестування в криптовалюту, заманюючи тисячі жертв рекламою щодо високих прибутків. Потім з жертвами неодноразово зв'язувалися представники злочинних кол-центрів та використовуючи соціальну інженерію переконували жертв здійснювати платежі у криптовалюті. Надалі кошти викрадали та відмивали через різноманітні криптовалютні біржі. Операція правоохоронних органів щодо протидії злочинним схемам проводилась в два етапи. На першому етапі було арештовано дев'ять осіб, підозрюваних у відмиванні доходів одержаних злочинним шляхом та вилучено активи на мільйони євро, зокрема: 800 000 євро на банківських рахунках; 415 000 євро у криптовалютах; 300 000 євро готівкою. Другий етап операції був зосереджений на інфраструктурі «партнерського» маркетингу, яка забезпечувала підтримку схем онлайн-шахрайств, зокрема, було вжито скоординованих заходів проти компаній підозрюваних у шахрайських рекламних кампаніях на платформах соціальних

¹¹ Internet Organised Crime Threat Assessment (IOCTA) 2025. URL: https://www.europol.europa.eu/cms/sites/default/files/documents/Steal-deal-repeat-IOCTA_2025.pdf.

¹² Decoding the EU's most threatening criminal networks. URL: <https://www.europol.europa.eu/cms/sites/default/files/documents/Europol%20report%20on%20Decoding%20the%20EU's%20most%20threatening%20criminal%20networks.pdf>.

¹³ EMPACT 2024 Results. Factsheets. URL: https://www.europol.europa.eu/cms/sites/default/files/documents/EMPACT_2024_Results_Factsheets.pdf.

мереж. За результатами операції діяльність значної частини такої інфраструктури була припинена¹⁴.

2. Стратегічні підходи Європейського Союзу до протидії організованій злочинності

У 2021 році була прийнята Стратегія Європейського Союзу щодо боротьби з організованою злочинністю на 2021 – 2025 роки¹⁵ яка зосереджувалась на удосконаленні заходів протидії організованій злочинності, вилученні злочинних прибутків та забезпеченні оперативного реагування на використання інноваційних технологій зі злочинною метою. При цьому Стратегія спрямована, насамперед, на:

- посилення співпраці правоохоронних та судових органів: 65% злочинних груп, що діють в ЄС, складаються з представників різних національностей, ефективний обмін інформацією між правоохоронними та судовими органами ЄС є ключовим для ефективної боротьби з організованою злочинністю. Зокрема, передбачалось оновлення системи для обміну інформацією про ДНК, відбитки пальців, реєстрацію транспортних засобів та підвищення рівня сумісності інформаційних систем країн для більш ефективного управління загальною безпекою, процесами міграції, виявлення шахрайства з використанням особистих даних та ін.;

- підвищення рівня ефективності розслідувань пов'язаних з організованою злочинністю та зосередження уваги на злочинах високого пріоритету, зокрема, щодо боротьби з торгівлею людьми, протидії екологічним злочинам та ін.;

- удосконалення заходів протидії корупції та легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом: понад 60% злочинних мереж, що діють у ЄС, займаються корупцією, і понад 80% використовують легальний бізнес як прикриття для своєї злочинної діяльності, тоді як лише 1% кримінальних активів конфіскується. Боротьба з кримінальними фінансами є ключовою умовою для виявлення та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом;

- технологічне переоснащення правоохоронних органів в умовах цифровізації: злочинці все більше використовують інформаційні технології в своїй злочинній діяльності залишаючи цифрові сліди. При цьому, близько 80% злочинів мають цифровий компонент, що потребує розширення можливостей для правоохоронних органів щодо формування бази електронних доказів;

- модернізація та посилення фінансування Європейської багатопрофільної платформи проти кримінальних загроз (EMPACT) для оперативного виявлення

¹⁴ International takedown of cryptocurrency fraud network laundering over EUR 700 million. URL: <https://www.europol.europa.eu/media-press/newsroom/news/international-takedown-of-cryptocurrency-fraud-network-laundering-over-eur-700-million>.

¹⁵ EU Strategy to tackle Organised Crime 2021 – 2025: Brussels, 14.4.2021. {SWD(2021) 74 final}. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52021DC0170>.

пріоритетних злочинних загроз та удосконалення відповідних заходів запобігання та протидії¹⁶.

Необхідно зазначити, що ЕМПАСТ як Європейська багатопрофільна платформа проти кримінальних загроз в своїй діяльності використовує комплексні підходи щодо вирішення поставлених завдань – від забезпечення контролю на зовнішніх кордонах, організації співпраці поліції, митниці та судової влади до створення систем управління інформацією, запровадження інновацій, підвищення кваліфікації працівників, розвитку державно-приватного партнерства та ін. При цьому ЕМПАСТ, використовуючи методологію щодо оцінки пріоритетів у боротьбі з організованою та серйозною міжнародною злочинністю, спрямовує свою діяльність на підвищення рівня ефективності вирішення проблем, що стоять перед Європейським Союзом у сфері безпеки. Зокрема, одним з пріоритетів діяльності ЕМПАСТ є виявлення та протидія злочинним мережам високого ризику, що діють в ЄС (у т.ч. злочинним організаціям мафіозного типу, злочинним організаціям, які сформовані на етнічній основі, сімейно-клановим злочинним організаціям) з акцентом на ті злочинні мережі, які підривають верховенство права шляхом використання корупції для відмивання доходів, насильства, вогнепальної зброї для досягнення своїх злочинних цілей¹⁷.

Необхідно зазначити, що у 2025 році була прийнята Європейська стратегія внутрішньої безпеки, яка передбачає посилення контролю над серйозною та організованою злочинністю, запроваджуючи суворіші правила для боротьби з мережами організованої злочинності, зокрема, в частині підвищення ефективності розслідувань, протидії вербуванню молоді злочинними організаціями. Зокрема, передбачається вирішення проблем безпеки в містах, спираючись на ініціативу «Міста ЄС проти радикалізації», запровадження освітніх заходів щодо підвищення рівня стійкості до дезінформації тощо¹⁸.

Також, у 2025 році було прийнято нову Стратегію ЄС щодо наркотиків¹⁹ та План дій ЄС щодо боротьби з незаконним обігом наркотиків²⁰, а також оновлені правила моніторингу та контролю прекурсорів наркотиків.

Зокрема, в Стратегії ЄС щодо наркотиків, вказується що злочинні мережі використовують інформаційні технології та адаптують свої методи роботи, щоб уникнути виявлення, зокрема, диверсифікують операції з торгівлі наркотиками на менш контрольовані маршрути та розширюють свою присутність в Інтернеті, використовуючи платформи електронної комерції та соціальні

¹⁶ Fight against organised crime: New 5-year strategy for boosting cooperation across the EU and for better use of digital tools for investigations. URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_21_1662.

¹⁷ EU Policy Cycle – EMPACT. URL: <https://www.europol.europa.eu/crime-areas-and-statistics/empact>.

¹⁸ European Internal Security Strategy: Strasbourg, 1.4.2025. COM(2025) 148 final. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52025DC0148>.

¹⁹ EU Drugs Strategy: Brussels, 4.12.2025. COM(2025) 743 final. URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=comnat:COM_2025_0743_FIN.

²⁰ EU Action Plan against drug trafficking: Brussels, 4.12.2025. COM(2025) 744 final. URL: https://www.drugsandalcohol.ie/44724/1/EU_Action_Plan_against_drug_trafficking.pdf.

мережі, інструменти анонімізації та шифрування. Злочинці також активізували злочинну діяльність щодо торгівлі прекурсорами наркотиків, включаючи дизайнерські прекурсори, для виробництва синтетичних наркотиків. У зв'язку з цим, Стратегія буде реалізуватися за такими напрямками: підвищення рівня готовності ЄС щодо реагування на загрози, які пов'язані з незаконним обігом наркотиків; підвищення рівня безпеки суспільства щодо загроз пов'язаних зі злочинною діяльністю організованих злочинних угруповань; захист громадського здоров'я; підвищення рівня міжнародної співпраці щодо вирішення проблем протидії наркозлочинності та незаконному обігу наркотиків.

При цьому в Дорожній карті ЄС щодо боротьби з незаконним обігом наркотиків та організованою злочинністю²¹ визначено такі пріоритетні напрями щодо протидії організованій злочинності: удосконалення заходів протидії організованим злочинним організаціям, і зокрема, тим що спеціалізуються на вчиненні наркозлочинів; протидія поширенню дизайнерських наркотиків; сприяння в проведенні фінансових розслідувань; підвищення ефективності потенціалу сповіщень Шенгенської інформаційної системи; удосконалення законодавчої бази з питань боротьби з організованою злочинністю; підвищення рівня міжнародної співпраці, зокрема, посилення співпраці ЄС з країнами Латинської Америки та Карибського басейну у питаннях боротьби з організованою злочинністю та ін.

Йще одним важливим напрямом протидії організованій злочинності є протидія кіберзлочинності. Зокрема, створений Європолем Європейський центр боротьби з кіберзлочинністю European Cybercrime Centre – EC3 (EC3) спрямовує свою діяльність на посилення реагування правоохоронних органів на кіберзлочини в ЄС шляхом:

- підтримки операцій та розслідувань, щодо кіберзлочинності, що проводяться державами-членами, пропонуючи оперативний аналіз, координацію та експертну підтримку;
- надання високоспеціалізованої технічної та цифрової судово-медичної підтримки;
- надання цілодобової оперативної та технічної підтримки правоохоронним органам для негайного реагування на термінові кіберінциденти та/або кіберкризи;
- проведення навчання щодо розбудови потенціалу для підвищення рівня протидії кіберзлочинності, зокрема, для відповідних органів влади держав-членів;
- здійснення комплексної інформаційно-просвітницької підтримки, яка поєднує правоохоронні органи, що протидіють кіберзлочинності, з приватним сектором, академічними колами та іншими партнерами;

²¹ EU roadmap to fight drug trafficking and organised crime: Brussels, 18.10.2023. COM(2023) 641 final. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52023DC0641>.

– проведення стандартизованих кампаній та заходів із запобігання та підвищення рівня обізнаності в сферах, що підпадають під дію правил боротьби з кіберзлочинністю²².

При цьому однією з загроз кібербезпеці України, зокрема, є саме кіберзлочинність, що завдає шкоди інформаційним ресурсам, суспільним процесам, особисто громадянам, знижує довіру суспільства до інформаційних технологій та призводить до значних матеріальних втрат. Набуває поширення використання кіберпростору для вчинення злочинів проти основ національної безпеки України, а також кримінальних правопорушень, пов'язаних із легалізацією доходів, одержаних злочинним шляхом, торгівлею людьми, незаконним поводженням зі зброєю, бойовими припасами або вибуховими речовинами, незаконним обігом наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів та інших предметів і речовин, які загрожують життю та здоров'ю людей тощо. У Стратегії кібербезпеки України²³ вказується, що забезпечення кібербезпеки є одним із пріоритетів у системі національної безпеки України. Реалізація зазначеного пріоритету здійснюється шляхом посилення спроможностей національної системи кібербезпеки для протидії кіберзагрозам у сучасному безпековому середовищі. Питома вага кіберзагроз зростає і ця тенденція в міру розвитку інформаційних технологій та їх конвергенції з технологіями штучного інтелекту в найближче десятиліття посилюватиметься. Тому, розширення міжнародної співпраці з зазначених питань є однією з необхідних умов протидії кіберзлочинності в Україні.

ВИСНОВКИ

Використання європейського досвіду для протидії організованій злочинності сприятиме виконанню положень Стратегії боротьби з організованою злочинністю²⁴ в якій, зокрема, вказується, що з огляду на стан поширення організованої злочинності, складне безпекове середовище навколо України та криміногенну ситуацію всередині держави організація системної боротьби з організованою злочинністю повинна стати одним із пріоритетних завдань державної політики та потребує вжиття дієвих скоординованих міжвідомчих заходів і поглиблення міжнародного співробітництва. При цьому інформаційно-аналітичне, наукове та кадрове забезпечення державних органів, що беруть участь у боротьбі з організованою злочинністю, здійснюється шляхом запровадження в їх діяльності:

- системи проведення кримінального аналізу та аналізу ризиків організованої злочинності, що відповідає стандартам ЄС;
- системи оцінки загроз тяжких злочинів та організованої злочинності (СОСТА Україна) з метою визначення реальної ситуації у відповідній сфері,

²² European Cybercrime Centre – EC3. URL: <https://www.europol.europa.eu/about-europol/european-cybercrime-centre-ec3>.

²³ Стратегія кібербезпеки України: затверджено Указом Президента України від 26 серпня 2021 року № 447/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/447/2021#Text>.

²⁴ Стратегія боротьби з організованою злочинністю: схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 16 вересня 2020 р. № 1126-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1126-2020-%D1%80#Text>.

чинників, які потребують першочергового впливу, напрямів злочинної діяльності організованих злочинних груп (зокрема, характерні особливості та інфраструктура, що ними використовується); впливу організованої злочинності на суспільство; причин і умов, що сприяють діяльності злочинних угруповань.

Особливо важливим є використання європейського досвіду щодо протидії організованій злочинності, зокрема в частині запровадження в діяльність центральних органів виконавчої влади системи оцінки SOCTA Україна – сукупності розроблених за методологією Європейського поліцейського офісу механізмів збирання, узагальнення та аналізу інформації про загрози організованої злочинності та тяжких злочинів і визначення пріоритетів у протидії їм²⁵.

АНОТАЦІЯ

Стратегія боротьби з організованою злочинністю, що схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 16 вересня 2020 р. № 1126-р. передбачає, зокрема, формування державної політики у сфері боротьби з організованою злочинністю шляхом запровадження міжнародних стандартів, а також побудову ефективної системи боротьби з організованою злочинністю, що ґрунтується на міжнародному співробітництві. Також в Стратегії кібербезпеки України вказується, що забезпечення кібербезпеки є одним із пріоритетів у системі національної безпеки України. Реалізація зазначеного пріоритету здійснюється шляхом посилення спроможностей національної системи кібербезпеки для протидії кіберзагрозам у сучасному безпековому середовищі. Тому важливим є використання європейського досвіду щодо протидії організованій злочинності, зокрема в частині запровадження в діяльність центральних органів виконавчої влади системи оцінки SOCTA Україна – сукупності розроблених за методологією Європейського поліцейського офісу механізмів збирання, узагальнення та аналізу інформації про загрози організованої злочинності та тяжких злочинів і визначення пріоритетів у протидії їм. При цьому звіт EU-SOCTA 2025 є одним з базових аналітичних документів щодо стану та тенденцій організованої злочинності в ЄС. Він є результатом аналізу масштабних спеціалізованих баз даних не тільки Європолу, але й підсилений стратегічними висновками експертів з правоохоронної діяльності, спеціалістами відповідних міжнародних організацій та науковцями. У підсумку такого комплексного підходу можливим є ефективне формування відповідних засобів протидії з урахуванням максимального переліку факторів що, впливають на стан та тенденції організованої злочинності в ЄС. Зокрема, висновки одержані за допомогою методології EU-SOCTA дозволяють оптимізувати діяльність мережі Європейської багатодисциплінарної платформи проти кримінальних загроз – EMPACT, забезпечуючи узгодженість дій національних правоохоронних органів, інституцій ЄС та ключових партнерів у боротьбі з організованою злочинністю.

²⁵ Положення про Міжвідомчу робочу групу з координації запровадження в діяльність центральних органів виконавчої влади системи оцінки SOCTA Україна: затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 26 січня 2022 р. № 59. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/59-2022-%D0%BF/ed20220126#n64>.

Ключові слова: організована злочинність, оцінка ризиків, запобігання, протидія, європейський досвід.

Література

1. Стратегія боротьби з організованою злочинністю: схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 16 вересня 2020 р. № 1126-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1126-2020-%D1%80#Text>.

2. Звіт Національної поліції України про результати роботи у 2024 році. URL: <https://npu.gov.ua/diyalnist/zvitnist/richni-zviti>.

3. Звіт про діяльність Департаменту кіберполіції Національної поліції України у 2024 році. URL: <https://cyberpolice.gov.ua/news/zvitpro-diyalnist-departamentu-kiberpoli-cziyi-nacziionalnoyi-policziiyi-ukrayiny-u--rocz-i-7074/>.

4. Europol's main reports. URL: <https://www.europol.europa.eu/publications-events/main-reports>.

5. EU Serious and Organised Crime Threat Assessment (EU-SOCTA). URL: <https://www.europol.europa.eu/publications-events/main-reports/socta-report>.

6. EU Serious and Organised Crime Threat Assessment 2025 (EU-SOCTA 2025). URL: <https://www.europol.europa.eu/cms/sites/default/files/documents/EU-SOCTA-2025.pdf>.

7. Riehle C. LL.M. EU-SOCTA 2025. URL: <https://eucrim.eu/news/eu-socta-2025/>.

8. Council conclusions on the enhancement of EMPACT and on EU crime priorities for the next EMPACT cycle 2026-2029: Brussels, 13 June 2025 (OR. en) 9397/25. URL: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-9397-2025-INIT/en/pdf>.

9. EMPACT fighting crime together. URL: https://home-affairs.ec.europa.eu/policies/internal-security/law-enforcement-cooperation/empact-fighting-crime-together_en.

10. Strategic, policy and tactical updates on the fight against cybercrime. URL: <https://www.europol.europa.eu/publications-events/main-reports/iocta-report>.

11. Internet Organised Crime Threat Assessment (IOCTA) 2025. URL: https://www.europol.europa.eu/cms/sites/default/files/documents/Steal-deal-repeat-IOCTA_2025.pdf.

12. Decoding the EU's most threatening criminal networks. URL: <https://www.europol.europa.eu/cms/sites/default/files/documents/Europol%20report%20on%20Decoding%20the%20EU's%20most%20threatening%20criminal%20networks.pdf>.

13. EMPACT 2024 Results. Factsheets. URL: https://www.europol.europa.eu/cms/sites/default/files/documents/EMPACT_2024_Results_Factsheets.pdf.

14. International takedown of cryptocurrency fraud network laundering over EUR 700 million. URL: <https://www.europol.europa.eu/media-press/newsroom/news/international-takedown-of-cryptocurrency-fraud-network-laundering-over-eur-700-million>.

15. EU Strategy to tackle Organised Crime 2021 – 2025: Brussels, 14.4.2021. (SWD(2021) 74 final). URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52021 DC0170_

16. Fight against organised crime: New 5-year strategy for boosting cooperation across the EU and for better use of digital tools for investigations. URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_21_1662.

17. EU Policy Cycle – EMPACT. URL: <https://www.europol.europa.eu/crime-areas-and-statistics/empact>.

18. European Internal Security Strategy: Strasbourg, 1.4.2025. COM(2025) 148 final. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52025DC0148>.

19. EU Drugs Strategy: Brussels, 4.12.2025. COM(2025) 743 final. URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=comnat:COM_2025_0743_FIN.

20. EU Action Plan against drug trafficking: Brussels, 4.12.2025. COM(2025) 744 final. URL: https://www.drugsandalcohol.ie/44724/1/EU_Action_Plan_against_drug_trafficking.pdf.

21. EU roadmap to fight drug trafficking and organised crime: Brussels, 18.10.2023. COM(2023) 641 final. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52023DC0641>.

22. European Cybercrime Centre – EC3. URL: <https://www.europol.europa.eu/about-europol/european-cybercrime-centre-ec3>.

23. Стратегія кібербезпеки України: затверджено Указом Президента України від 26 серпня 2021 року № 447/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/447/2021#Text>.

24. Положення про Міжвідомчу робочу групу з координації запровадження в діяльність центральних органів виконавчої влади системи оцінки СОСТА Україна: затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 26 січня 2022 р. № 59. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/59-2022-%D0%BF/ed20220126#n64>.

Information about the author:

Bugera Olena Ivanivna,

Doctor of Law, Professor,

Professor of the Department of Constitutional and Administrative Law
of the National Transport University

1, Mykhaila Omelianovycha – Pavlenka Str., Kyiv, 01010, Ukraine